

Tel.: 461-1210
Fax: 461-5422

Newsletter

VERENIGING BEDRIJFSLEVEN CURAÇAO

NEWSLETTER AUGUSTUS 2015

De VBC Newsletter editie augustus 2015 is geheel gewijd aan het onderwerp ontwikkelingen van de betalingsbalans 2014. Deze wordt in de vorm van een Notitie weergegeven.

Tel.: 461-1210
Fax: 461-5422

VERENIGING BEDRIJFSLEVEN CURAÇAO

Notitie

betalingsbalans

Vereniging Bedrijfsleven Curaçao
augustus 2015

Notitie Betalingsbalans jaar 2014, transactiebasis

INHOUDSOPGAVE

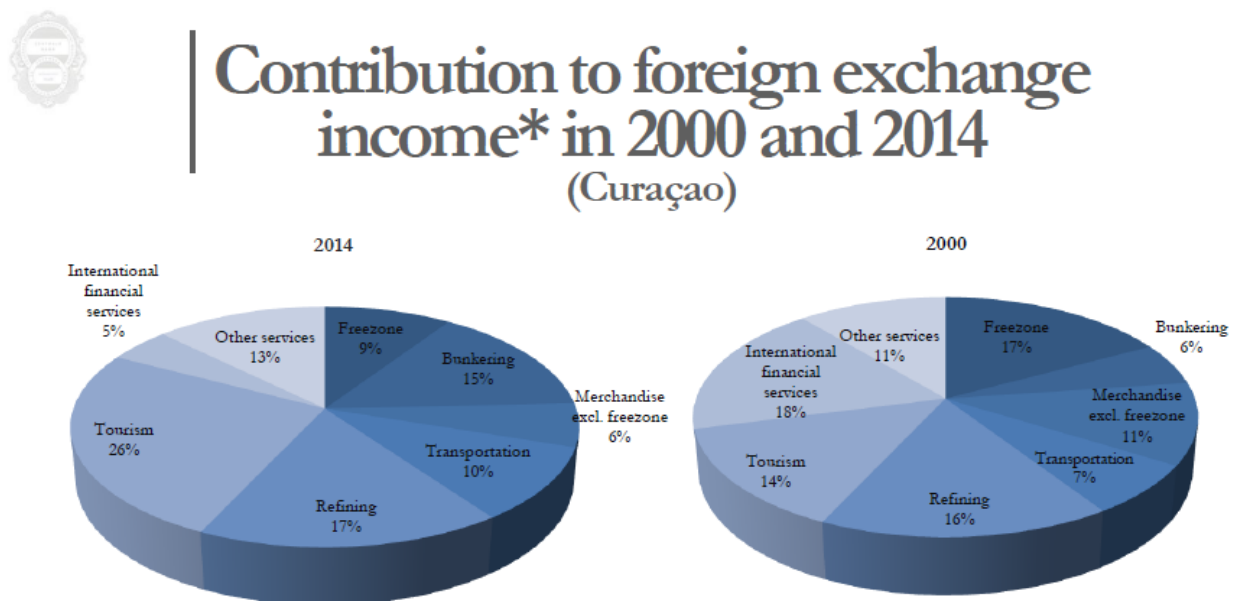
Samenvatting	4
Overzicht deviezenstroom en positie.....	7
Overzicht betalingsbalans, transactiebasis.....	8
Goederenbalans.....	10
Dienstenbalans.....	12
Toerisme.....	12
Internationale financiële dienstverlening.....	14
Transportsector	15
Olie raffinage.....	15
Overige diensten	16
Kapitaalopbrengstenbalans.....	16
Lopende rekening betalingsbalans.....	17
Kapitaalbalans.....	18
Overzicht Overheidsfinanciën.....	20
Verwachtingen/beleidsaanbevelingen.....	22

Samenvatting

De betalingsbalans geeft een systematisch overzicht van de waarde van alle transacties die in een bepaalde periode hebben plaatsgevonden tussen ingezetenen van een land en niet ingezetenen van andere landen. Als zodanig geeft de betalingsbalans een goede indicatie over de economische performance, meer in het bijzonder de export en importstromen van goederen en diensten, van een land. Het zegt ook iets over de concurrentiepositie en het deviezen genererend vermogen.

De betalingsbalans van de monetaire unie Curaçao en St.Maarten van het jaar 2014 slot af met een overschot Naf 460 mln. De forse toename van de deviezenreserves is grotendeels het gevolg van uitgifte van obligaties door de overheden van Curaçao en Sint Maarten die door de Nederlandse Staat werden gekocht. Indien de groei in de officiële reserves wordt gecorrigeerd met de deviezeninstroom gerelateerd aan deze uitgifte van obligaties dan zou volgens de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (CBCS) de betalingsbalans niet zijn verbeterd.

Hieronder een overzicht van de voornaamste sectoren deviezen genererende sectoren van Curaçao en het verloop in de afgelopen 15 jaar:

*Income from the export of goods and services

Bron: CBCS

Tabel 2 geeft een cijfermatig overzicht van betalingsbalans van de afgelopen 5 jaar weer.

Het in 2014 gerealiseerd overschot is toe te schrijven aan de volgende ontwikkelingen:

- een stijging van de instroom van buitenlands kapitaal, meer in het bijzonder gelden uit Nederland in verband met aankoop van obligaties van de overheden Curaçao en Sint Maarten;
- verbetering van de goederenbalans als gevolg van afname van de importen voornamelijk veroorzaakt door afname van de binnenlandse bestedingen, lagere internationale olieprijsen en minder invoer van goederen door bedrijven in de vrije zone;
- toename van de export van met name diensten (toerisme, raffinage, bunkering en internationale financiële dienstverlening)

Het overschot op de betalingsbalans van Naf 460 miljoen resulteerde in een toename van de deviezenvoorraad. Eind 2014 bedroegen de deviezenreserves Naf 2.443 miljoen ten opzichte van Naf 1.983 eind 2013. De deviezenstand eind 2014 komt overeen met gemiddeld 3,9 maanden dekking van de goedereninvoer (in 2013 bedroeg de dekking 3,3 maanden). Internationaal wordt de norm van 3 maanden dekking als “veilig” gehanteerd.

Het (forse) overschot op de betalingsbalans in 2014 is niet het gevolg van (structurele) economische groei, doch veeleer door toedoen van het kopen van lokaal uitgegeven overheidsobligaties door de Nederlandse Staat. Deze zal te zijner tijd terug betaald moeten worden. Een nadere blik op de betalingsbalans wijst uit dat ook in 2014 er sprake geweest is van een tekort op de lopende rekening van Naf 738. Ten opzichte van 2013 is er sprake van een verbetering van Naf 415 miljoen. Het tekort op de lopende rekening in 2014 is gedaald naar ongeveer 10% van het Bruto Binnenlands Product van de monetaire unie Curaçao/St. Maarten. Hoewel deze ontwikkeling bemoedigd is, kan nog niet gesproken worden van een gezonde situatie hetgeen ook tot uiting komt in het monetair beleid van de CBCS die het verplichte kasreserves percentage in 2014 verder verhoogd heeft naar 18%.

De Curaçaose economie vertoonde in 2014 een krimp van 1,1%. Dit was ook het geval in 2013 (0,8%) en 2012 (0,1%). Voor 2015 wordt wederom een krimp verwacht van 0,1%. Uit tabel 1a blijkt dat de krimp en daling van de economische activiteiten zich in nagenoeg alle sectoren manifesteert. De sector hotels en restaurants was de grote uitzondering.

Het moge duidelijk zijn dat een economische krimp geen basis vormt om de grote financieel en sociaal-economische vraagstukken, zoals begrotingstekorten, relatief hoge werkloosheid, grote tekorten bij de sociale zekerheidsfondsen (met name gezondheidszorg en pensioenen), inadequate kwaliteit van het onderwijs en waarborgen van de veiligheid, structureel aan te pakken en te verbeteren. Hiervoor is duurzame sterke economische groei noodzakelijk.

In 2014 was sprake van toename van de inflatiedruk ten opzichte van 2013 (1,5% in 2014 ten opzichte van 1,3% in 2013). Een opmerkelijke ontwikkeling als rekening wordt gehouden met de zware lastenverzwarende maatregelen die zijn ingevoerd.

De economische performance van Curaçao in 2014 is in vergelijking met de Latijns Amerikaanse en Caribische regio wederom onder de maat geweest. In Latijns Amerika was er sprake van een gemiddelde groei van 2,2% terwijl deze in de Caribische regio 1,3 % bedroeg.

De groeivoorzichten voor 2015 voor Curaçao blijven zwak. Het CBCS verwacht een krimp van 0,1% mede vanwege achterblijvende exporten en onvoldoende herstel van het ondernemersvertrouwen hetgeen geen stimulerende effect heeft op de investeringen.

Er kan niet genoeg benadrukt worden dat vertrouwen een belangrijke factor speelt bij het bevorderen van duurzame economische groei. Anno augustus 2015 is het vertrouwen onvoldoende mede vanwege ontwikkelingen zoals grote onzekerheid met betrekking tot de uitslag van de verkiezingen die in 2016 gehouden zullen worden en de ontwikkelingen in Venezuela. Daarnaast spelen ook de volgende punten een rol in dit proces: einde van het huurcontract raffinaderij, afloop van de “grand father” clausule internationale financiële dienstverlenende sector en start terugbetaling van schulden aan Nederland die zich allen rondom 2019 zullen voltrekken.

Om het vertrouwen (sneller) te herstellen pleit de VBC voor het voeren van een twee sporen beleid die simultaan geïmplementeerd moet worden.

Het eerste spoor behelst realiseren van “quick wins” dat is uitvoeren van concrete investeringsprojecten. Deze actie is nodig om werkgelegenheid te scheppen, inkomen te verwerven en deviezen te genereren.

Het tweede spoor heeft betrekking op het creëren van efficiënte structuren om de “quick wins” efficiënter en effectiever te kunnen realiseren. In feite gaat het om scheppen van een zo gunstig mogelijk investeringsklimaat.

In het hoofdstukje verwachtingen en aanbevelingen wordt het concept van het twee sporen aanpak nader uitgewerkt.

OVERZICHT DEVIEZENSTROOM EN POSITIE:

Jaar	I	Maart	II	Juni	III	Sept	IV	Dec	jaar mut
2009	134	2190	186	2376	33	2409	186	2595	539
2010	282	2877	-128	2749	276	3025	-268	2260	49
2011	-39	2221	-94	2127	32	2159	-150	2309	48
2012	-225	2084	38	2122	-129	1993	-38	2031	-278
2013	-57	1974	14	1988	-46	1942	41	1983	-48
2014	141	2124	218	2342	99	2441	2	2443	460
2015	291	2734	-291	2443					

Sectoren	2010	2011	2012	2013	2014
L.V.V. en mijnbouw	-3.8	-1	-1	-0.4	-0.2
Industry	-7	10.4	-2.4	0.7	-0.9
Utiliteit	-1.1	1.6	1	-2.8	-3.8
Bouw	-4.2	-0.4	-1.1	-0.7	-2.2
Groot en Kleinhandel	1.1	4	1.6	-4.8	-2.3
Restaurants & hotels	-0.7	3.5	3.5	2.3	2.9
Transport en communicatie	-0.7	4	3.6	-0.8	-2
Financiële dienstverlening	2	0.5	0	-0.9	-0.7
Zakelijke dienstverlening	0.2	-2.5	-2.5	-0.8	-0.7
Private huishoudens	1.5	1	2.2	2.3	0.1
Overige	3.6	0.1	-4.1	-2	-0.2
Totaal private sector	-0.1	1.5	0	-0.8	-0.9
Overheidssector	4.8	-0.8	-0.4	-0.2	-1.4
Belastingen minus subsidies			0.3	0.2	-0.5
GDP	0.1	0.6	-0.1	-0.8	-1.1

BETALINGSBALANS TRANSACTIEBASIS

Tabel 2 Betalingsbalans Ned.Ant/Unie Cur-SXM, transactiebasis mln Naf					
	2010	2011	2012	2013	2014
a. Goederenbalans					
export - import	-3359	-3237	-3479	-3512	-3427
b. Dienstenbalans					
-Toerisme	1466	1462	1817	1894	2033
-Int.Fin.dienstverl	130	85	91	72	97
-Transport	20	12	36	156	142
-Olieraffinage	165	511	584	659	738
-Overige diensten	-15	-77	-140	-84	-49
Totaal dienstenbal.	1766	1993	2388	2697	2961
c. Inkomstenbalans	-95	-88	-133	-138	-134
d. Lopende transfer bal.	259	-135	-165	-200	-137
LOPENDE REKENING					
(a + b + c + d)	-1430	-1467	-1382	-1156	-738
Kapitaal & Fin. Balans					
- Kapitaal	1201	123	70	62	23
- Financieel	155	1347	967	941	1091
Statistische verschillen	102	45	74	105	84
Saldo Betalingsbalans					
Lop.rek + Kap rek +					
Stat.verschillen	28	48	-277	-48	460
DEVIEZEN POSITIE	2260	2308	2031	1983	2443

De betalingsbalans geeft een overzicht van alle transacties gedurende een periode met het buitenland die aanleiding geven tot ontvangsten en betalingen.

De betalingsbalans is opgebouwd uit de volgende deelbalansen:

a. de goederen of handelsbalans: deze geeft een overzicht van de export en de import van goederen

b. de dienstenbalans: hierin zijn de ontvangsten en uitgaven van de van de respectievelijk door en aan de Unie Cur - SXM bewezen diensten verwerkt.

c. de kapitaal opbrengstenbalans, bestaande uit de inkomsten - en de kapitaal transfer

balans: deze omvatten de ontvangsten en uitgaven aan renten en dividenden en tevens primaire inkomens - en inkomensoverdrachten.

De goederen -, diensten - en kapitaalopbrengstenbalans samen vormen de lopende rekening.

d.de kapitaalbalans, bestaande uit de kapitaal en de financiële rekening: deze omvatten ontvangen en verleende leningen en kredieten inclusief zogenaamde ontwikkelingsgelden.

e.de deviezenbalans: het resultaat van de lopende rekening en de kapitaalbalans vermeerderd of vermindert de deviezenvoorraad.

GOEDERENBALANS:

Uit tabel 3 blijkt dat de import van goederen in 2014 ten opzichte van 2013 is afgenomen met Naf 90 mln (1,8%) als gevolg van een daling van de binnenlandse bestedingen. Dit was in 2013 ten opzichte van 2012 ook het geval. De daling in 2014 komt geheel voor rekening van Curaçao, die een afname van de import van goederen registreerde van Naf 151 mln. (4,4%). Deze daling toe te schrijven aan de economische krimp die zich voor het derde opeenvolgende jaar manifesteerde. Mede als gevolg van de forse door de overheid ingevoerde lastenverzwarende maatregelen om de overheidsfinanciën te verbeteren daalde het besteedbaar inkomen.

De importen op St.Maarten vertoonde daarentegen een toename van Naf 62 mln (3,7%).

De export van goederen in 2014 nam t.o.v. 2013 zowel op Curaçao als Sint Maarten af. Ook hier komt de afname grotendeels voor rekening van Curaçao vanwege daling van de her-exporten (Vrije Zone).

Per saldo was er in 2014 sprake van een tekort op de goederenrekening van NAf 3.427 mln. hetgeen een verbetering van de goederenbalans met Naf 86 mln.(2,4%) betekende.

Naar eilanden uitgesplitst blijkt dat de invoer van goederen op Curaçao in 2014 met NAf 151 mln. (4,4%) is gedaald t.o.v. 2013. De export nam toe met Naf 53 mln. (4,2%).

De ontwikkeling op de Sint Maarten kenmerkte zich door een toename van de import van goederen in 2014 met NAf 62 mln. (3,7 %) ten opzichte van 2013.

De export nam af met NAf 57 mln. (19,4%).

	2010	2011	2012	2013	2014
Export	1451	1888	1931	1554	1550
Import	4811	5125	5410	5067	4977
Saldo	-3360	-3237	-3479	-3513	-3427

Tabel 4 Goederenrekening Curaçao, transactiebasis mln Naf					
	2010	2011	2012	2013	2014
Export	1223	1661	1697	1259	1312
Import	3405	3812	4035	3412	3261
Saldo	-2182	-2151	-2338	-2153	-1949

Tabel 5 Goed.rek St.Maarten, transactiebasis mln Naf					
	2010	2011	2012	2013	2014
Export	221	227	234	294	237
Import	1289	1313	1375	1654	1716
Saldo	-1068	-1086	-1141	-1360	-1479

DIENSTENBALANS:

De dienstenrekening bestaat uit de componenten toerisme, internationale financiële dienstverlening, de transportsector, olieraffinage en de post overige diensten.

Traditiegetrouw zijn het deze sectoren die de bulk van de deviezen genereren voor de economie van de Unie Curaçao-Sint Maarten.

Toerisme:

Het toerisme blijft verreweg de belangrijkste deviezen genererende sector van de Unie Cur-SXM. Ook in 2014 was dit het geval.

De bruto deviezeninkomsten uit het toerisme voor de Unie Cur-SXM bedroegen in 2014 NAf 2.759 mln., een groei van NAf 180 mln. (7%) ten opzichte van 2013.

Netto leverde het toerisme in 2014 een bedrag op van NAf 2.033 mln, een toename van NAf 139 mln (7,3%) ten opzichte van 2013.

De ontwikkelingen op de eilanden waren beknopt als volgt:

Op Curaçao was er sprake van een toename van het verblijfstoerisme in 2014. Deze nam in 2014 toe met 2,9 % ten opzichte van 2013.

Het cruise toerisme steeg met 3,7%.

Per saldo leidde deze ontwikkeling tot een toename van de bruto deviezen in 2014 met NAf 79 mln. (7,6%) ten opzichte van 2013.

Voor details vide tabellen 7 en 7a.

St Maarten registreerde in 2014 een toename van het aantal verblijfstoeristen met 7% ten opzichte van 2013.

Het cruise toerisme steeg met 12% t.o.v. 2013.

De bruto deviezeninkomsten vertoonde een stijging van NAf 102 mln. (6,6 %).

Voor details vide tabellen 8 en 8a.

Hieronder volgt een cijfermatig overzicht van de ontwikkelingen op toeristisch gebied:

	2010	2011	2012	2013	2014
Bruto inkomsten	2025	2099	2478	2579	2759
Bruto uitgaven	559	637	661	685	726
Saldo	1466	1462	1817	1894	2033

Tabel 7 Dev.Ink Toerisme Curacao,transactiebasis mln Naf					
	2010	2011	2012	2013	2014
Bruto Ink.	689	811	972	1044	1123
Bruto Uitg	405	479	497	525	570
Saldo	284	332	475	519	553

Tabel 7a Aantal verblijf en cruisetoeeristen Curacao						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Verblijf	366,703	341,651	390,282	420,869	440,754	453,629
Cruise	423,088	382,697	400,850	432,910	606,515	629,145

Tabel 8 Dev.Ink. Toerisme St.Maarten, transactiebasis mln Naf					
	2010	2011	2012	2013	2014
Bruto Ink	1207	1287	1506	1535	1637
Bruto Uitg	148	158	164	160	157
Saldo	1059	1129	1342	1375	1480

Tabel 8a Aantal verblijf en cruise toeristen St. Maarten						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Verblijf	440,185	443,136	424,340	456,720	466,955	499,921
Cruise	1,215,146	1,512,618	1,656,159	1,753,215	1,785,670	2,001,996

Internationale financiële dienstverlening:

Uit onderstaande tabel 9 blijkt dat in 2014 de dalende trend van bruto deviezeninkomsten uit de internationaal financiële dienstverlenende sector uit hoofde van management services is omgebogen naar richting herstel en groei. De bruto inkomsten namen in 2014 toe met Naf 47 mln. (25,9%) ten opzichte van 2013.

Op netto basis was er in 2014 echter sprake van een toename van Naf 25 mln. (34,7%) ten opzichte van 2013.

De inspanningen van de sector om weer op het groeipad te belanden zijn in 2014 succesvol geweest. Dit is uiteraard een goed teken en hopelijk is hiermee een eind gekomen aan de fase van krimp.

	2010	2011	2012	2013	2014
Bruto Ink	256	192	181	181	228
Bruto Uitg	126	107	90	109	131
Saldo	130	85	91	72	97

Transport sector:

In 2014 was er ten opzichte van 2013 sprake van een terugval van Naf14 mln. (8,9%) als gevolg van een daling van luchtvaart gerelateerde activiteiten. Met name was sprake van een verminderd aantal transitopassagiers.

	2010	2011	2012	2013	2014
Freight	-115	-123	-136	-128	-125
Passengers fee	-32	35	69	189	178
Others	167	100	103	95	89
Saldo	20	12	36	156	142

Olie raffinage

Uit tabel 11 blijkt dat de deviezen ontvangsten uit de olieraffinage activiteiten in 2014 ten opzichte van 2013 verder zijn gestegen met Naf 79 mln (12%). De deviezeninkomsten uit deze sector bedroegen in 2014 Naf 738 miljoen. Olieraffinage is hierdoor de tweede belangrijkste deviezen genererende activiteit van Curaçao.

	2010	2011	2012	2013	2014
Inkomsten	165	511	584	659	738

Overige diensten:

De post overige diensten is een verzamelpost welke onder meer de volgende activiteiten omvat: de Koninklijke Marine, Forward Operating Location, constructie-en engineering activiteiten en computer en informatie services.

In 2014 was er sprake van een negatief saldo van NAf 49 mln.

Kapitaalopbrengstenbalans**-Inkomstenbalans:**

Deze post vormt onderdeel van de lopende rekening en omvat dividend - en renteontvangsten welke afkomstig zijn van interestdragende beleggingen in het buitenland. In 2014 verbeterde deze post lichtjes ten opzichte van 2013 (- Naf 134 mln in 2014 ten opzichte van -Naf 138 mln in 2013).

-Lopende transfer balans:

Deze post, die eveneens onderdeel vormt van de lopende rekening, bestaat uit overmakingen van pensioenuitkeringen, onderhoud familie en studenten in het buitenland, transfer van gelden buitenlandse werknemers en uitkeringen aansprakelijkheidsverzekeringen.

In 2014 was er t.o.v. 2013 sprake van een verbetering van Naf 63 mln als gevolg van onder andere toename inkomensoverdrachten uit het buitenland (meer belastinginkomsten ontvangsten overheid).

	2010	2011	2012	2013	2014
Overheid	470	98	78	95	112
Overige transfers	-211	-233	-243	-295	-249
Saldo	259	-135	-165	-200	-137

LOPENDE REKENING BETALINGSBALANS

De lopende rekening van de betalingsbalans welke opgebouwd is uit de goederen -, diensten -, inkomsten -en lopende transferbalans vertoonde ook in 2014 een tekort. Dit tekort bedroeg Naf 738 mln. Ten opzichte van 2013 is er sprake van een verbetering van Naf 415 mln (36%).

De voornaamste oorzaken die tot deze ontwikkeling hebben geleid zijn:

- Een verbetering van de dienstenbalans met Naf 264 mln (9,8%). De sectoren toerisme, olieraffinage en internationale financiële dienstverlening zijn hiervoor verantwoordelijk.
- Een verbetering van de goederenbalans met Naf 86 mln (2,4%) mede als gevolg van lagere importen (economische malaise en daling prijzen olieproducten) en hogere exporten (toename bunkeractiviteiten).
- Verbetering van de inkomensoverdrachtenrekening met Naf 63 mln.

Uit de cijfers blijkt dat in de afgelopen jaren het tekort op de lopende rekening aan het afnemen is. In 2011 bedroeg het tekort 21,1% van het BBP. In 2012 was het tekort 19,4 van het BBP, in 2013 was het 15,5% van het BBP en in 2014 daalde deze naar 9,8% van het BBP. Zo te oordelen is sprake van een trend die richting normalisatie historisch tekort van gemiddeld 3-5% van het BBP gaat.

Het feit dat de Curaçaose economie al drie jaar aan het krimpen heeft onder meer tot gevolg dat de binnenlandse bestedingen afnemen. De verminderde importen die hiervan het gevolg zijn hebben een positief effect op lopende rekening. De vraag is evenwel of een situatie van economische krimp in totaliteit wenselijk is. Is duurzame economische groei waarbij de nadruk gelegd wordt op het bevorderen van de export van goederen en diensten ter verbetering van de lopende rekening niet een aantrekkelijker alternatief?

In 2014 is het tekort op de lopende rekening gefinancierd door overschotten van met name de financiële balans. Deze surplussen zijn voornamelijk het gevolg van de aankoop van obligatieleningen die door Curaçao en Sint Maarten zijn uitgegeven en door de Nederlandse Staat zijn opgekocht. Als gevolg hiervan hoefde zoals in 2013 en 2012 het geval geweest is, niet ingeteerd te worden op de deviezenreserves.

Het opkopen van de obligaties door Nederland resulteerde in een verbetering van de deviezenvoorraad positie. De keerzijde van de medaille is evenwel een toename van de schuldquote. Deze lening zal terugbetaald moeten worden.

De toename van de deviezenvoorraad heeft ertoe geleid dat de gemiddelde importdekking in 2014 gestegen is naar 3,9 maanden. In 2013 bedroeg de dekking 3,3 maanden.

Streven naar evenwicht op de betalingsbalans wordt gerekend tot één van de hoofd macro-economische doelstellingen van een land om de waarde van de Naf te waarborgen.

De CBCS is zich bewust van deze situatie en heeft ook in 2014 het verkrappende monetair beleid voortgezet. Onder andere is het percentage van de verplichte reserve verhoogd van 17% eind 2013 naar 18% eind 2013. De kredietmaatregelen zijn daar en tegen afgeschaft.

KAPITAALBALANS

De kapitaalbalans is opgebouwd uit de Kapitaal en Financiële rekening en omvat ontvangen en verleende leningen en kredieten.

De kapitaalrekening bestaat hoofdzakelijk uit kapitaaltransacties afkomstig uit ontwikkelingshulp van Nederland (USONA fondsen) en de Europese Gemeenschap. Traditiegetrouw vertoont deze post een positief saldo wat in 2014 ook het geval was. Er was sprake van een overschot van Naf 23 miljoen. Deze post is aan het verminderen conform de afspraken die gemaakt zijn bij het schuld saneringstraject op 10-10-10 (stopzetten ontwikkelingshulp).

De financiële rekening bestaat uit de navolgende onderdelen;

- direct investment: investeringen die enerzijds hier te lande door buitenlandse investeerders worden gedaan en anderzijds door ingezetenen in het buitenland worden gepleegd.
- portfolio investment: het betreft beleggingen in aandelen, obligaties en overige waardepapieren.
- other investment/loans & credits: de voornaamste onderdelen hierbij zijn leningen die bedrijven in het buitenland aangaan, terugbetalingen van leningen, rekening courant verhoudingen lokale dochter - buitenlandse moedermaatschappijen en rekeningen die in het buitenland door lokale bedrijven worden aangehouden.

In 2014 was er sprake van een overschot op de financiële rekening van Naf 1091 miljoen hetgeen onder andere toegeschreven kan worden aan opkopen obligaties door Nederland, repatriëring van buitenlandse tegoeden door onder andere de SVB en toename van handelskredieten uit het buitenland.

	2010	2011	2012	2013	2014
Kapitaal rekening	1201	123	70	62	23
Financiële rekening:					
Externe Fin Prive Sec:					
Direct investment	229	89	111	140	124
Portfolio investment	-1529	182	574	269	790
Loans and credits	1456	1076	235	564	187
Externe Fin overheid			25	-6	-10
Saldo Fin rekening	156	1347	945	967	1091
Saldo Kap en Fin rek	1357	1470	1015	1029	1114

Door deze ontwikkelingen kon de kapitaalbalans bestaande uit de componenten kapitaal en financiële rekening in 2014 afsluiten met een positief saldo van Naf 1114 mln.

Het overschot op de kapitaalbalans was ruim voldoende om het tekort op de lopende rekening te kunnen compenseren.

Als gevolg hiervan vertoonde de betalingsbalans in 2014 een overschot van *Naf* 460 miljoen wat de deviezenpositie verbeterde. Eind 2014 bedroeg deze *Naf* 2.443 ten opzichte van *Naf* 1.983 miljoen in 2013.

OVERZICHT OVERHEIDSFINANCIËN

Een van de harde afspraken die gemaakt zijn bij het staatkundige hervormingsproces waarbij Curaçao op 10-10-10 Curaçao de status van land binnen het Koninkrijk heeft verworven is, dat er sprake dient te zijn van structurele evenwichtige en sluitende begrotingen. Ten einde toe te zien dat deze afspraak wordt nageleefd is de Rijkswet financieel toezicht aangenomen en in werking gesteld. In deze Rijkswet zijn de begrotingsnormen opgenomen waaronder bovenstaande eis van evenwichtige begrotingen. Om toezicht te houden op naleving van deze afspraken is het College Financieel Toezicht (CFT) ingesteld.

Volgens de CBSC gepubliceerde cijfers blijkt uit tabel 14 dat zowel in 2013 als in 2014 sprake was van verwachte overschotten op de begroting. In 2014 was er sprake van een verwacht surplus van Naf 15 mln en in 2013 van Naf 95 miljoen. Uit de nog uit te brengen jaarrekeningen zal moeten blijken hoe groot het begrotingsoverschot in deze jaren daadwerkelijk geweest is. Met deze ontwikkeling zal, in tegenstelling tot de jaren 2010, 2011 en 2012 voldaan worden aan bovengenoemde afspraken.

De overschotten in 2013 en 2014 konden gerealiseerd worden door een combinatie van invoeren van forse lastenverzwarende maatregelen om de overheidsinkomsten te verhogen alsmede bezuinigingsmaatregelen ter vermindering van de overheidsuitgaven. Met deze acties is het gelukt de in juli 2012 door de Rijksministerraad opgelegde Aanwijzing ongedaan te maken.

Deze overschotten zijn grotendeels aangewend om de tekorten van de voorgaande jaren te dekken opdat voldaan kon worden aan de afspraken die gemaakt zijn bij het staatkundige hervormingsproces van 10-10-10.

Het bereiken van evenwichtige begrotingen heeft weliswaar geleid tot macro economische stabiliteit echter tegelijkertijd hebben de maatregelen geresulteerd in een situatie van economische krimp.

De uitdaging is om thans de trend van economische krimp om te buigen in duurzame economische groei.

Hieronder wordt een cijfermatig overzicht van de overheidsfinanciën verstrekt zoals de experts van de CBCS uit de schaars beschikbare data hebben kunnen distilleren.

Tabel 14 Overheidsfinanciën				
	2011	2012	2013	2014
Tot. Inkomsten	1564	1661	1676	1552
Belastingen	1423	1461	1423	1403
Waarvan:				
Ink en Winst bel	701	713	674	649
OB, accijns, Motorrijtuig	452	503	541	545
Invoerrecht	181	166	160	157
Onroerend goed	48	44	43	44
Overig + niet belasting ontvangsten	182	230	253	149
Totale uitgaven	1717	1697	1581	1537
Waarvan:				
Lonen en salarissen	720	704	709	691
Goederen & dienst	371	215	204	178
Overdracht & Subsidies	529	685	571	559
Rentelasten	50	49	50	61
Overig	47	44	47	48
Saldo	-153	-36	95	15

VERWACHTINGEN / BELEIDSAANBEVELINGEN

Uit de cijfers 2014 komt het beeld naar voren dat de betalingsbalans aanzienlijk is verbeterd. Er is sprake van verbetering van de deviezenpositie waardoor sprake is van stijging van de importdekking. Daarnaast is het tekort op de lopende rekening substantieel gedaald. De vraag is hoe deze verbetering geïnterpreteerd moet worden. Immers toename van de deviezenvoorraad is voor een groot deel toe te schrijven aan middelen die uit Nederland komen vanwege opkopen van obligatieleningen uitgegeven door de overheden van Curaçao en Sint Maarten. Deze lening zal te zijner tijd terugbetaald moeten worden. Thans leidt het tot toename van de schuldbalans die richting 40% van het BBP opgaat en volgens het IMF de bovengrens vormt voor een te dragen schuldenlast van kleine open economieën.

Het plaatje wordt bovendien een stuk somberder indien rekening wordt gehouden met de volgende additionele punten:

- 2014 was het derde opeenvolgend jaar dat afsloot met economische krimp hetgeen bijgedragen heeft tot relatief hoge werkloosheid/onvoldoende inkomen, forse tekorten bij het sociale zekerheidsstelsel (ZV en AOV) en een te hoog criminaliteitsniveau.
- In 2018 eindigt de “grandfather clause” internationale financiële sector, in 2019 het huurcontract van de raffinaderij en zal in dat jaar ook een aanvang gemaakt moeten worden met het terugbetalen van de schulden aan Nederland.
- Vooralsnog zijn er geen sterke signalen over beleid en daadkracht om de effecten van deze ontwikkelingen te mitigeren en de trend om te buigen in de richting van realiseren van duurzame economische groei.

Weliswaar zijn er grote vorderingen geboekt op het gebied van het gezond maken van de overheidsfinanciën, echter de ingevoerde forse lastenverzwarende maatregelen om zo begrotingsevenwicht te bereiken, vormen één van de redenen waarom sprake is van economische krimp. Onnodig te stellen dat in een dergelijke situatie het sociale gebeuren het zwaar te verduren heeft respectievelijk zal krijgen.

Het is niet moeilijk om in te zien dat het roer omgegooid moet worden en een beleid gevoerd zal moeten worden dat gericht is op het creëren van duurzame economische groei.

Het model van duurzame economische groei is wellicht het enige effectieve middel is om de actuele problemen onder meer, te hoge werkloosheid, grote tekorten sociale zekerheidsstelsel, forse perikelen op het gebied van onderwijs en veiligheid, problemen betalingsbalans, betaalbare woonruimte, gebrekkige fysieke infrastructuur, relatief hoge prijzen voor voeding, energie en utiliteitsproducten en opvangen van de risico's op het gebied van openbare financiën, structureel te kunnen oplossen en te verbeteren.

Om economische groei te realiseren zijn investeringen (zowel publieke als private) nodig. In het jaarverslag van de CBCS 2013/2014 wordt melding gemaakt dat publieke investeringen zoals de bouw van een nieuw ziekenhuis en fysieke infrastructuur (wegen, schoolgebouwen, woningen) van belang zijn daar deze met name voor de korte termijn bijdragen aan economische groei. Echter de overheid zal zich ook moeten richten op

bevorderen van een klimaat dat aantrekkelijk is voor private investeringen. Uiteindelijk zijn private investeringen de motor van duurzame economische groei.

Bij private investeerders speelt met name het aspect vertrouwen een doorslaggevende rol. Het hebben van vertrouwen vormt een belangrijke voorwaarde om tot investeringen en economische groei te komen.

Anno augustus 2015 is het vertrouwen nog te gering vanwege ontwikkelingen die hiervoor zijn opgesomd alsook de grote onzekerheid met betrekking tot de uitslag van de verkiezingen die in 2016 zullen plaatsvinden en de ontwikkelingen in buurland Venezuela.

Om het vertrouwen (sneller) te herstellen pleit de VBC voor het voeren van een twee sporen beleid:

Het eerste spoor heeft betrekking op zgn. “Quick-wins”:

Hier wordt de nadruk gelegd op het zo snel mogelijk opstarten en realiseren van concrete economische projecten en initiatieven. Het oplossen van knelpunten waar projecten in de praktijk mee worden geconfronteerd staat hierbij centraal. Onder meer kan hierbij gedacht worden aan de beruchte bureaucratie (vergunningen, maken van afspraken, krijgen van respons en toestemming van overheidsdienaren, aansluitingen nutsvoorzieningen, etc etc) doch ook in contact brengen met de juiste personen (netwerken).

Snel realiseren van “Quick-wins” zijn nodig om werkgelegenheid te scheppen, inkomen te verwerven en deviezen te genereren.

Het tweede spoor is gericht op creëren van efficiënte structuren om de Quick wins efficiënter en effectiever te kunnen realiseren. In feite gaat het om scheppen van een zo gunstig mogelijk investeringsklimaat.

- Red tape: invoeren van mechanismen zoals:
  - Depolitiseren van het apparaat /instellen van een zo politiek onafhankelijk mogelijk HRM entiteit/ verbod (bij wet) van politieke benoemingen;
  - Kennis en deskundigheid leidend principe en niet politieke kleur en loyaliteit;
  - Invoeren fictieve toekenning principe;
  - Privatiseren en dereguleren;
- Good governance
  - Screening bestuurders;
  - Stellen van minimale eisen (integriteit en deskundigheid);
  - Schorsen bestuurders/parlementariërs die van misdrijven worden verdacht;
  - Transparency en accountability;
- Overheidsfinanciën /Belastingen:
  - Evenwichtige begrotingen ;
  - Nadruk op indirecte i.p.v. directe belastingen;
  - Simpele , effectieve en economisch neutrale systemen (geen cumulatie) o.a. incorporeren motorrijtuigen belasting in benzine/dieselprijs, incorporeren invoerrechten in OB ;
  - Territorialiteit heffingsgrondslag i.p.v. wereldwijd inkomen;
  - Competitieve belastingtarieven;
  - Belastingverdragen;

- Markten
  - Concurrerende markten (geen protectie)
  - “Natuurlijke monopolies” moeten gekoppeld worden aan een politiek onafhankelijke deskundige en slagvaardige regulatory board;
  - Flexibele arbeidsmarkt en wetgeving (ontslagwet, cessantia, carenzdagen, LTU/LAV, 80/20 regeling etc);
  - Kapitaalmarkt (deviezenvergunningen, 40-60 investmentregeling);
  - Innovatie en arbeidsproductiviteit stimuleren en belonen;
  - Consistent energiebeleid gebaseerd op betrouwbaarheid en competitieve tarieven;
  - Actief immigratiebeleid : soort van “green card” stelsel waarbij nadruk gelegd wordt op kennismigratie en aantrekken van ondernemers;
- Sociale Zekerheidsstelsel
  - Private i.p.v publieke;
  - Ombouwen omslagstelsel naar kapitaaldekkingstelsel;
  - Private i.p.v. publieke uitvoering ziektekostenverzekeringen op basis van nominale premies. Klein basispakket voor een ieder. Aanvullende dekkingen zelf verzekeren;
- Onderwijs
  - Wereldtaal als instructietaal;
  - Eindtermen baseren wat internationaal gangbaar is;
- Veiligheid
  - Efficiëntere politieapparaat;
  - Internationaal en binnen Koninkrijk samenwerken;
- Geopolitiek
  - Band met Koninkrijk der Nederlanden voorname asset, koesteren en optimaal hiervan gebruik maken;

Vooralsnog moet geconstateerd worden dat op politiek bestuurlijk niveau de nadruk gelegd wordt op verdeeldheid (intern elkaar bestrijden) in plaats van als één hechte coalitie de problemen aan te pakken.

Ook is er sprake van inconsistent overheidsbeleid en handelen. Zo past de overheid het principe toe van tegen de goedkoopste prijs aangaan van leningen. Dit heeft er toe geleid dat de door haar uitgegeven obligatieleningen door de Nederlandse Staat zijn opgekocht met als gevolg dat de spelers op de lokale kapitaalmarkt min of meer zijn uitgesloten. Tegelijkertijd wordt van overheidswege dezelfde lokale spelers belet om het principe streven naar het hoogste rendement toe te passen en geldt een 60-40% regeling voor beleggingen van hun middelen. Ook bij het OB gebeuren wordt per wet het factuurstelsel opgelegd waardoor bedrijven onderworpen worden aan voorfinanciering terwijl voor de overheid het kasstelsel toepast.

Voorts baart het fenomeen van het in discredit brengen van onafhankelijke instituties zoals de Ombudsman en de Centrale Bank Curaçao en Sint Maarten grote zorgen omdat de integriteit wordt ondermijnd.

Al deze punten zijn niet bevorderlijk is voor het herstel en vergroten van het vertrouwen en moeten worden gewijzigd.

Gezien het feit dat Curaçaose economie zich al drie opeenvolgende jaren in een situatie van economische krimp bevindt en de vooruitzichten voor 2015 ook tenderen naar wederom krimp, is het dringend noodzakelijk dat actie ondernomen wordt. Gepleit wordt voor snelle uitvoering van de hiervoor voornoemde tweesporen aanpak om duurzame economische groei te bewerkstelligen.

Geraadpleegde bronnen:

- Annual Report 2014, Centrale Bank van Curaçao en St. Maarten
- Presentation annual report 2014
- Presentaties/persberichten CBS
- Rapporten IMF